

МЕТОДИ РЕФІНАНСУВАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI

Хромушина Л.А., к.е.н., доцент

Рефінансування дебіторської заборгованості заслуговує уваги з погляду практичного застосування підприємствами, які мають великі розміри такої заборгованості, особливо, коли вона може перейти у ранг простроченої. Загальновідомо, що наявність у підприємства простроченої дебіторської заборгованості призводить до невиконання зобов'язань перед кредиторами, як наслідок, підприємство стає «технічним» банкрутом. До того ж, перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською є вкрай негативним явищем, яке погіршує фінансовий стан підприємства в цілому.

Процес рефінансування дебіторської заборгованості передбачає застосування таких методів, як факторинг, форфейтинг, дисконт векселів та примусове стягнення через судові процедури.

Факторингова послуга в Україні доволі молода: вважається що започаткування формування українського ринку факторингу припадає на 2001 р. (першим банком, що розпочав надавати послуги з факторингових операцій, був АКБ «Укрсоцбанк»). Договір факторингу – це договір, згідно якого одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату, а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника) (ст. 1077 Цивільного Кодексу). Разом з цим факторинг – це придбання банком права вимоги в грошовій формі з поставки товарів або надання послуг з прийняттям ризику виконання такої вимоги та прийом платежів (ст. 350 Господарського Кодексу).

Отже, факторинг – це операція продажу наявної дебіторської заборгованості факторинговій компанії або банку, яка передбачає, що після поставки товару (надання послуг) продавець негайно отримує в формі авансу значну частину від суми дебіторської заборгованості (до 95%), не чекаючи платежу від покупця. Крім того, факторингові операції є різновидом фінансового посередництва на грошовому ринку.

Факторинг має переваги для продавця, серед них:

- можливість значного збільшення обсягів поставок і ринкової долі, а відповідно і отриманого прибутку;
- можливість планування фінансових ресурсів продавця без врахування платіжної дисципліни покупців;
- покращення ділового іміджу, платоспроможності та ділової активності завдяки можливості здійснювати своєчасні розрахунки зі своїми кредиторами та ін.

Основним недоліком факторингу для підприємства є вища вартість цієї послуги порівняно із звичайним кредитом. Тому ефективність факторингової операції для підприємства-постачальника визначається шляхом порівняння рівня витрат по цій операції із середнім рівнем відсоткової ставки по короткостроковому банківському кредиту.

Інший спосіб реструктуризації дебіторської заборгованості, форфейтинг, представляє собою кредитування зовнішньоекономічних операцій у формі викупу у експортера векселів та інших боргових вимог. Форфейтинг є юридично найпоширенішим засобом рефінансування комерційного кредиту та його трансформації у банківський. При цьому продавцем вимог є підприємство, яке виконало контракт. Переваги форфейтингу пов'язані, у першу чергу, із явним перенесенням валютних, комерційних, політичних, переказних та інших видів ризику на форфейтора (банк або спеціалізовану компанію), що робить форфейтування найкращим видом кредиту для продавця. Вагомим недоліком форфейтингу є його висока вартість, що зумовлено ризикованістю цієї операції для форфейтора. У практиці діяльності вітчизняних підприємств-експортерів і банків форфейтинг тільки починає запроваджуватися, а тому деякі питання правового забезпечення ще недостатньо врегульовані. Зокрема, специфікою форфейтингу є неоднозначний його характер. Це — кредитно-вексельна угода, пов'язана з розрахунками в іноземній валюті.

Дисконт (або врахування) векселів є формою банківського кредитування на основі придбання векселя до настання строку платежу зі знижкою (дисконтом) з метою одержання прибутку від погашення векселя у повному розмірі. Дисконтна ціна залежить від номіналу векселя, строку погашення та облікової ставки банку. У разі нестачі грошових коштів підприємства можуть звертатися до банків і отримати грошові кошти через врахування векселів. Сучасна світова практика вказує, що врахування векселів є засобом перетворення торгового (комерційного) кредиту з відтермінуванням платежу в банківський кредит у грошовій формі. Переваги такої форми рефінансування для підприємства-постачальника:

- гарантія того, що кредити, які надає підприємство своїм контрагентам, можуть бути рефінансовані в банку за вигідною відсотковою ставкою;
- підвищення рівня ліквідності актив.

Також повернути кошти підприємство може через юридичні процедури з примусового стягнення дебіторської заборгованості, що передбачає звернення підприємства із позовом до Господарського суду.